

פרוטוקול מס' 119
מישיבת ועדת הפנים ואיכות הסביבה
ביום ג', ר' בתשרי תשל"ו - 9.9.1975, שעה 10.30

נ כ ח ו :

חברי הוועדה:
י. חמיר - יו"ר
ח. אבו-דביע
נ. אליעזר
א. אנוחצ'דא
י. בארי
ט. הכהן
ד. זכין
א. יריב
ד. קורן
נ. צ. קשת

מוזמנים:

שר המשטרה ש. הלל
ט. קולק - ראש עיריית ירושלים
ש. רוזוליו - מפק"ל משטרת ישראל
ח. הירש - משטרת ישראל
מ. פוגלמן - מנכ"ל משטרת ישראל

ח' כ ג. כהן

מזכיר הוועדה:

י. ברזני

ר ש מ ה :

א. אדלר

סדר-היום:

האירועים סביב ההפגנות נגד
הסדר-הביניים (המשד).

היו"ר י. תמיר:

אני פותח את הישיבה, ומאחל לליל
הנוכחים שנה טובה.

ט. קולק:

אני מבקש להתייחס לאספקט אחר של
ההפגנות. כל השנים אני מודע
לעובדה שצפוי לנו עוד מאבק גדול סביב ירושלים כעיר מאוחדת, מאבק
שאני חושב שמחריף עם הזמן; ב-1968 היה קל יותר להגיע להסדר בעניין
ירושלים, משום שהעמדות הולכות ומתקשות. סכל מקום, העובדה שהעיר
כיום מתנהלת בשקט יחסי ובשלווה, וחיים בה בשקט יהודים וערבים ללא
הפרעות, מדברת הרבה בעדנו ובעד איחוד העיר, גם בעיני העולם.

למשל: היו בשעתו הפגנות של
"הפנתרים" וכו'. אם כי אלו היו הפגנות לא על רקע של יהודים וערבים -
הן עשו עוול גדול לעיר, והיו להן הדים יותר מאשר לדברים חיוניים
רבים שאנחנו עושים בירושלים. כל דבר שנעשה בירושלים - נראה בעיני
העולם מוגדל כמבעד לפיקרוסקופ. לא כל שכן ההפגנות הללו שבהן אנו
עוסקים היום, שהביאו לנו נזק שקשה להעריכו במאבקנו על ירושלים אחת.
אני בטוח שהמארגנים לא הביאו את הדבר הזה בחשבון, אבל אנחנו מקבלים
עדויות רבות על הנזק שהפגנות אלימות כאלו גורמות לעיר בעיני העולם.
כי צריך לדעת: אי-אפשר לצמצם זאת רק להפגנות של יהודים. בסופו של
דבר, אם יהודים יכולים להפגין - גם אזרחים אחרים של העיר יכולים
להפגין, והייתי מבקש לקחת עובדה זו בחשבון בכל הזדמנות.

לא פעם אנו עושים מאמצים עליונים
כדי למנוע הפגנות של הורים בירושלים, משום שכאמור בירושלים כל דבר
מקבל קנה-מידה אחר. בירושלים חייב לשרור שקט וסדר, כי אחרת אנחנו
כורחים במו ידינו את הענף שעליו אנחנו יושבים. ואני אומר זאת לא
משום שאני מחפש לי דרך נוחה לנהל את העיר, אלא משום שאני רוצה שנוכל
להופיע בפני ידידינו המעטים בעולם כשאנחנו מסוגלים לנהל את העיר
כהלכה. זה מה שביקשתי להביא היום לפני הוועדה.

היו"ר י. תמיר:

אני מודה לראש עיריית ירושלים.
ניקח את דבריו לחשומת לבנו בעת

עריכת הסיכום.

ועתה שתי הודעות לחברים: פניתי
למפכ"ל מר רוזוליו וביקשתי שיפרט עובדותיה כמה וכמה מן הדברים שקרו
בהפגנות האחרונות שבהן אנו עוסקים. אולי כדאי שנשמע היום כמה
חשובות עובדות, כדי שנודע מספרים מדוייקים.

שנית, לפני שבועות אחרים קרה מקרה
מוזר בגליל, כשאדם בשם חיים וייצמן הציל תיירות מידי אנשים, והוא
עצמו נאסר ליומיים, והתקבל הרושם כאילו הוא הפושע. באחת ההזדמנויות
הבעתי את דעתי בפני מר רוזוליו שכדאי לעשות לתיקון הרושם הזה, ואכן,
שמחתי לשמוע שהמטרה החליטה להעניק לאותו חיים וייצמן ציון לשבח, או
פרס, דבר שעשוי לדעתי לתרום להעלאת רגש האזרחות הטובה במדינה.

המפכ"ל ש. רוזוליו:

מלים אחדות לעניין חיים וייצמן:
אין זה נכון שהאיש נעצר באשמת
ביצוע עבירה. עובדה היא שבאותה תקרית נורה אדם ונהרג, וזהו עניין
שהמטרה חייבת לחקור אותו. לא מדובר כאן במעצר, אלא האיש נשאר
לחקירה. וכשהופנתה חשומת לבי לכך שבציבור התעורר רושם לא טוב -
שמחתי לתקן אותו.

היו"ר שלח אלי מספר שאלות:
(1) כמה אזרחים נפצעו בשעת ההפגנות; (2) כמה תלונות הוגשו נגד
המטרה; (3) כמה משפטים היו בקשר לעניין זה ומה מצבם, ומהו אומדן
הנזק שנגרם; (4) מספר אנשי המטרה שנפגעו.

אינני יודע אם מספר הנפגעים
שרשום אצלנו הוא הנכון, משום שאיננו יודעים כמה נפגעים היו דאילו
נזקים היו שאיננו יודעים עליהם כלל. מה שנוגע למספרים שידועים לנו,
הריהם כדלקמן:

המפכ"ל ש. רוזוליו:

אזרחים שזקקו לטיפול במד"א במשך כל הזמן ובכל המקומות - 41 (לא כולל אנשי משטרה. עד כמה שידוע לנו, לא נשארו אנשים לטיפול במח-החולים. אני חוזר: עד כמה שידוע לנו, חלונות שהוגשו נגד המשטרה: בסך הכל 70 במספר, החל בחלונות כלליות של דגשות-זעזוע וכלה בחלונות ספציפיות. מספר המשפטים: נשפטו 37 אנשים; נחקרו ושחררו, ביניהם כאלה שטרם הוגש נגדם כתב-אישום - 131. כרגע אין אנשים עצורים בבתי-הכלא של המשטרה. יש מספר אנשים שנדונו. אומדן הנזקים: 7180 ל"י. בדרך כלל מדובר ברכב. אין לנו חלונות או ידיעות על נזקים מסוג אחר. הסכום הזה של 7180 ל"י כולל נזק רציני שנגרם לאחת מהמכוונות שהשתמשנו בהן כדי להזיז מכוניות הצידה, ואשר חובלה ע"י המפגינים, מספר מכוניות שגלגליהן נחתכו, מספר מכוניות שמשותיהן נופצו, ושתיים-שלוש מכוניות שהגג שלהן בופף. מספר אנשי המשטרה שנפגעו (לא היו פגיעות קשות) - חמישה.

היו"ר י. תמיר:

קיבלנו הזמנה מיו"ר הכנסת לעלות למועדון הה'כים להרים כוסיית לכבוד השנה החדשה. נפסיק אפוא את הישיבה לעשר דקות, ונעלה לשחות כוסיית.

(הפסקה של 10 דקות)

מ. הכהן:

מאחר שאני מניח שהאירועים המדיניים הם רק בתחילתם ועוד נהיה צפויים להתרחשויות דומות - אני רואה חשיבות רבה בדיון ובמסקנות של ועדת הפנים.

אינני מקל ראש בכמה מן התופעות של אלימות מצד שוטרים. עם כל היותן חריגות ואינן מאפיינות את המשטרה - הן קיימות, ולא ידועה בהפגנות אלו בלבד, ומן הראוי שנתייחס אליהן בכובד ראש. יחד עם זה, יהיה זה משגה חמור אם נדגיש רק את התופעות החריגות הללו של השוטרים ונתעלם מן התופעה המדאיגה של אלימות שהיא כביכול קדושה ופטריוטית.

כידוע, העם בישראל נחלק לשני מחנות: לתומכי הממשלה ומדיניותיה, ולמתנגדיה. אלה האחרונים רואים עצמם פטריוטים ושומר-הגחלת, ולעומתם מוצגים תומכי הממשלה כחסרי אופי, חסרי כוח עמידה, מצפניסטים, כנענים וכו' וכו' - כל אלה תאריכים שכולנו מתברכים בהם יום-יום. עם היותי שייך למחנה האחרון הזה, ועם חרדתי למה שנעשה בתחום המדיני - אינני יכול להתעלם מן התופעות שהיינו עדים להן, של מתן גיבוי כפול: מצד אחד חסינות למפגינים אלימים, גם אם הם חברי כנסת, שעברו את כל הגבולות של סדר טוב והתנהגות חברתית ראויה לשמה; ומצד שני - מתן גיבוי לאלימות מצד שוטרים. גיבוי כפול זה חייב לזעזע אותנו. משום שמפגין אליים הוא סכנה, וגם שוטר אליים הוא סכנה.

מה זה "שוטר אליים"? ד. זכין:

שוטר אליים הוא שוטר שמכה כשהוא עדיין יכול למלא את תפקידו מבלי להשתמש באלה. מ. הכהן:

ואתה חושב שבפיזור ההפגנות הללו היו מקרים כאלה? ד. זכין:

בהחלט. אבל זה איננו מוריד מן החומרה של האלימות מצד המפגינים, שהיתה חמורה הרבה יותר ולא היתה חריגה אלא היתה שיטה. מ. הכהן:

בהפגנות אלו היה ניצול לדעה של נכים, נשים וילדים - תופעה שכל אדם הגון חייב לדחותה בשאט-נפש. והעובדה שמארגני ההפגנות מציינים במפורש שהמשטרה פגעה בנכים, בנשים ובילדים מעידה שאנשים אלה השתתפו בהפגנות הללו מראש. והרי אנשים כאלה אינם נחלטים לאמנות כאלה באטראי. אלא מובאים לשם במתכוון. כדי לעורר

מ. הכהן: שנית, ללכסיקון שלנו נתווספו לאחרונה מונחים חדשים: מפגין שמכה שוטר - זה לא "חשוד"; שוטר שמכה מפגין - זה "חשוד". דוגמה שבמקום כלשהו אנחנו מחלמים מכך שהולך ונוצר אצלנו מעמד חדש, של מתפרעים-מפגינים-יחידים-סגולה, שתובעים מאתנו יחס מיוחד. מפגינים מכל צד שהוא חייבים לקבל אותו טיפול מצד הכנסת וועדותיה, והדבר מפריע במיוחד כשחברי כנסת נכבדים מופיעים בנתי-הכלא ומעודדים את המפגינים העצורים ואף דורשים על כך דיון בכנסת, והכל בשם החסינות. ממתי זה מותר להשתמש בחסינות כדי לעשות כל דבר שעומד מאחורי מפירי חוק? זוהי תופעה חמורה ביותר: חברי כנסת שמעודדים אלימות.

ב.צ. קשת: לבקר רוצח/בכלא מותר לי, ולבקר עצור - לא?

מ. הכהן: לא לעודד אותו במעשיו.

ג. כהן: איך אתה יודע מה אמרו המבקרים לעצורים?

מ. הכהן: אני יודע בדיוק: קראתי את הדברים. מכל מקום, אני שמח שאת מתכחשת לזה.

כבר הוזכרו כאן בישיבה קודמת התופעות האלימות של התפרצות לביתו של שר החוץ וכו'. ואני רוצה להוסיף לרשימה הנאה את ענין העגלים. אני מתאר לעצמי מה היה קורה אילו היו חברי השומר-הצעיר לוקחים שלושה עגלים וכותבים עליהם את שמות הרבנים-הראשיים והרב קוק - אילו נידונים ומעורות היו קמים אז. אבל כשעושים זאת לרה"מ ולשרים בממשלה - זה הופך למנסציה טלביזיונית, ל"חכמה" עצומה. והעגלים הללו הובאו מהקיבוץ הקדוש חפץ-חיים. אילו היה החפץ-חיים קם מקברו והיה רואה את זה - היה ממחר לחזור לקברו.

דבר נוסף: עד עכשיו היינו עושים לשלושה תאריכים של הפגנות "פטריוטיות", כולם תאריכים שבהם מצוים על אגנת ישראל. התאריך הראשון - תשעה-באב; תאריך שני - מוצאי שמחת-תורה, כשיהודים מצוים לרקח יחד; ותאריך שלישי - ימי אלול. ואני חוזר ואומר: אינני מסיל ספק בכוונות הטובות של רוב המשתתפים באותן הפגנות. אני מסיל ספק במניעים של אלה שמסיתים אותם, אותם נביאי-ישראל של ימינו.

דומני שלא נצא ידי חובתנו אם לא נחדל לראות את המציאות שלנו בצורה כה מעוותת. משום שכל אחד מאתנו משתייך למחנה פוליטי זה או אחר. מה שקרה הוא מעל ומעבר להשתייכות הפוליטית. ולא משום ששוטר יהודי מכה מפגין יהודי, או מפגין יהודי קורא לעבר שוטר יהודי "נאצי", אלא משום שבימים הגאים נעמד בפני הכרעות חמורות יותר מאלו שעמדנו בפניהן עד כה, ואנחנו חייבים לדעת לכבד את האלימות בתוכנו. איש איננו מתכוון לסתום פיות. אבל מכאן ועד לאלימות, הדרך רחוקה, התהום פעורה. ולכן אסור לנו לראות רק את הנקודה הקטנה הזאת של שוטר מרים ידו על מפגין (אם כי גם מזה אין להתעלם), אלא צריך לראות את המכלול כולו, ומה אנחנו יכולים לעשות כדי לקדם את פני הבאות.

ג. כהן: אני רוצה להיות צמודה לעובדות, ולדבר לא כחברה ועדה אלא כעדה שהשתתפה בהפגנות עצמן וראתה את הדברים כמו עיניה.

הערה אחת לדברי ראש עיריית ירושלים, שביקש מן הוועדה להביא בחשבון את ירושלים במיוחד. אני מבינה שטר קולק דואג לשמה של ירושלים. אבל את הוועדה צריכה לעניין לא התדמית אלא הדמות, העניין עצמו. וכל ארץ-ישראל היא קודש. עכ"פ, דווקא משום שירושלים היא ירושלים המסקנה צריכה להיות הפוכה: הכל בה יותר אינטנסיבי ויותר אמיתי. ומה שנוגע להפגנות אפשריות של

ג. כהן:

ערבים - לא הייתי מלה את העניין הזה אלמלא הזכיר אותו מר קולק: העדויות שלי היא הפוכה; פחות הפגנות יש מצד ערבים כשאנחנו עושים דברים המעידים על רגישות מצדנו לדברים שלנו. כך היה תמיד. בשנים 1941 עד 1948 היו כאן ערבים, אבל הפגנות ערביות לא היו, משום שהפגנו אז את הכוח היהודי.

אשר לדברים שאמר מר רוזוליו: עצם הדיווח שלו מראה שמדינת ישראל יכולה להתברך במפגינים שלה. אם זהו הסך-הכל של נפגעים - הדבר מעיד על איפוק רב מצד המפגינים, כשהחריגות היו דווקא מהצד השני. במדינות אחרות, ומוקרטיות לא פחות, הפגנות כאלו היו נגמרות אחרת. והרי בסופו של דבר אנחנו יושבים כאן היום כדי ללמוד לקח לעתיד. ואם הדברים יתפתחו כך - אני חושש שעלולה חלילה להיות מלחמת-אחים בארץ הזאת. משום שאם נמנעה כאן פעם מלחמת אחים - הרי זה רק בגלל אלה שאהבת ישראל היתה בשבילם חלק מהמטרה עצמה, כמו אצל אותם מפגינים היום. ואילו אלה שהיו מוכנים אז לעשות מלחמת אחים עדיין יושבים היום בעמדות שיכולים לתת הוראות, ואילו בגין, חנן פורת והרב לרוינגר יושבים רק בצד אחד - וזהו המדאיג שבדבר.

אינני רוצה להתייחס לכל דבריו של ח'כ מנחם הכהן, אלא לנקודה אחת, שדיבר על פטריוטיות ואהבת-ישראל במרכאות. אילו נשאלו המפגינים עצמם - היה מתברר שהם רואים את הדבר אחרת. וח'כ הכהן מעיד על עצמו שאיננו מבין את מהות הדברים. צריך בהחלט להתייחס אל המפגינים הללו כמפגינים לעניין זה במיוחד, ולא כאל סתם מתפרעים. אי-אפשר לנתק הפגנות ולדבר עליהן במופשט ובמנותק מן המפגינים. קראנו היום למשל על מפגינים ברוסיה ששכבו על הכביש וחטמו אותו, מפגינים יהודיים. האם נגנה אותם תוך התעלמות מן הקונטקסט הכללי של המעשה?

שר המשטרה ש. הלל: יש הבודל כשמישהו נלחם נגד שלטון זר. גם אנחנו כאן נלחמנו נגד השלטון הבריטי. אבל כאן מדובר על מלחמה נגד ממשלת ישראל.

ג. כהן: אסור לדבר על הפגנות כאלו במופשט ובמנותק מן המפגיין עצמו. ולשבחו של השר ייאמר שהוא לא ראה זאת במופשט. כי אם לא היה רואה את ההקשר הכללי, והיה רואה את הדברים כפי שרואה אותם ח'כ הכהן - היו הדברים מתפתחים אחרת.

דיברו כאן על נשים, נכים וילדים. העובדות הן הפוכות מכפי שתיאר ח'כ הכהן. העובדה שבאו לשם נשים בהריון ונכים רק מוכיחה שהם לא באו להפגנות אלימות. כל זה מעיד שההפגנות הללו מלכתחילה היו מיועדות להיות מפגן של עם, ללא אלימות. ומה גם שהם קיבלו הוראות מפורשות על כך (אם כי היו גם כאן חריגות), גם מפי הנהגת גוש-אמונים, גם מפי חברי כנסת (במידה ששאלו לעצתם).

שר המשטרה ש. הלל: והביצים שהביאו מקיבוץ של גח'ל - היו כדי לעשות חביתות?

ג. כהן: הביצים הללו לא הובאו משום קיבוץ. לא בודקתי גם את החול ששפכו ליני ביתי, אם הוא הובא מקיבוץ כרם-שלום או לא. אני חושבת שכולנו יוצאים מהנחה שאין דבר יותר דימוקרטי מהפגנה; הפגנה מביאה לשיאה את ההתבטאות של אנשים שרוצים להשמיע את דעתם שאחרת לא נשמעת. נכון שהתנאי לכך הוא בלי אלימות. ואני אומרת: אילו משטרת ישראל היתה מבינה את המנטליות של המפגינים - היתה מלכתחילה מופיעה ללא אלות, ואז לא היה קורה שום דבר. מה היה קורה למשל אם על-יד ביתו של רה"ט בח'א, ששם היתה האלימות הגדולה, היתה משטרת ישראל מופיעה ללא אלות? אני הייתי שם, ואני יכולה להעיד בפני כל פורום: באה קבוצת אנשים לידי ביתו של רה"ט, מלכתחילה כדי לשיר שם, באו עם פרחים מן הקאונטרי-קלב, לא כדי להפגיין הפגנה אלימה, משום שזאת היתה ההוראה המפורשת למפגינים.

מי נתן את ההוראה להיכנס לביתו
של יגאל אלון ולחקוף את מסטרה
ירושלים?

שר המשטרה ש. הלל:

הכניסה לביתו של מר אלון הייתה
משגה חמור, כמו גם מעשה-העגלים.

ג. כהן:

להדפיס בחמונה אחת את בגין עם ערפאת
בעתון "דבר" זה לא פחות בלתי-הגון.

ג.צ. קשת:

ג. כהן:
באתי הנה מתוך נכונות להבין את
הצד של המשטרה. ואני חוזרת ואומרת:
אילו הייתה המשטרה בכלל לא נמצאת בשטח, ולא כלשכן האלות - היו הבחורים
עומדים ושרים וצועקים "רבין התפטר", ואחרי שעתים-שלוש היו הולכים
הביתה, בלי להתפרץ לביתו של ראש-הממשלה. זאת מכל מקום דעתי.

אני חוזרת ואומרת: אי-אפשר שהוועדה
תתייחס לנושא הזה מבלי להכיר את המפגינים עצמם, ואני מציעה להזמין
לאחת מישיבות הוועדה שניים-שלושה מהבחורים האלה, כדי להתרשם מהם. אנחנו
צריכים לדעת עם מי יש לנו עסק ועם מי יהיה לנו עסק. אני מקווה שיותר
לא נעמוד בפני בעיות מסוג אלו שעוררו את ההפגנות הללו. אבל אם חלילה
נעמוד בפניהן - חשוב שההפגנות בעתיד לא יהיו אלימות. ייתכן שיהיה
מדי אזורי, שומגינים ישתטחו על הכביש; אבל לא ירימו יד. גם להזיז
מכונית מן הכביש אינך צריך ע"י אלה. אנשים אלה היו אנשים שכל נשקם
היה שתי ידיהם, והציציות שהם לובשים.

גם שתי רגליהם.

שר המשטרה ש. הלל:

ג. כהן:
אם יהיו חלילה הפגנות גם בעתיד -
הוועדה צריכה להמליץ שהמשטרה תופיע
בהן ללא אלות. כי האלות שימשו רק כפרובוקציה.

טעה שר המשטרה כשאמר שרצונם של
המפגינים לכפות בכוח את דעתם על הממשלה. לא כך הדבר. הם רוצים רק
להביע את דעתם, אמנם בקולניות, וגם זה לא באלמות. ואין לערוב
קולניות והפרעת הסדר הציבורי, הפרעת השקט של השכנים, עם הרמת יד.
אלא שהמפגינים ראו את הדבר אחרת: הם ראו שמצד הממשלה יש כאן כפיית
דעתה על הציבור, תהליך אנטי דמוקרטי, ולמרות זה הם הלכו ללא אלימות.

כפיה על הציבור ע"י הצבעה בכנסת?

ד. זכאי:

הם טוענים שגם לממשלה וגם לכנסת
אין זכות להחליט על דברים כאלה

ג. כהן:

מבלי לשאול את העם כולו.

נכחתי בהפגנה הראשונה ליד
הכנסת. כאן היו הדברים קצת יותר סבירים. וזה למרות שההפגנה בירושלים
הייתה טוערת יותר מבחינה רוחנית, בגלל קרבת קיס יגור וכו', והיו הרבה
יותר סיכונים שהרוחות יתחממו. אבל בתל-אביב מלכתחילה הייתה אוירה
מצד המשטרה של "אנחנו נראה לכם", וזה היה אחד הגורמים לאסקלציה
בשטח. אלמלא אותה תחרות לגזח את עם ישראל ולהשיג את משטרת ירושלים -
לא היו הדברים בת'א מגיעים להיכן שהגיעו.

כששר המשטרה נותן גיבוי לשרטון -

בדרך כלל זוהי מעלה טובה. אבל כשזה הופך להיות מתמיד וטפונטני:
המשטרה צודקת תמיד - זה מאבד ממשמעותו. אילו היה השר אומר, מיד לאחר
דברי הגיבוי הכלליים: מספר אנשי משטרה יקראו לסדר - הייתה יותר
אמינות גם לדברי הגיבוי שלו. במצב שנוצר פוחתת האמינות שלי גם באותם
דברים שבהם הייתי מלכתחילה נוטה להאמין לשר.

ג. כהן:

היו גם מקרים שוטרים התבטאו בצורה פוליטית. גם אזני שמעתי שוטרים שאמרו למפגינים: "זה בלאו הכי לא יעזור לכם; ההסדר יהיה". זה לדברי שר המשטרה והמפכ"ל שאמרו שלא היו התייחסויות פוליטיות. ואני מבקשת מכם לקחת זאת בחשבון.

לסיום: אני חוזרת ומבקשת להזמין לכאן כמה מן הבחורים שהפגינו, ולנסות להתעמק במוטיבציה שלהם.

היו"ר י. תמיר:

היות והנושא לא הועבר אלינו ע"י הכנסת, אני חושש שנדרוג בכך ממסגרת

הדיון. אבל אשקול בדבר.

ג. כהן:

שנית, אני מציעה לדון באפשרות שלהפגנות הבאות המשטרה לא תופיע חמושה באלות.

ג. סורן:

אני רוצה שיהיה ברור לחברים שאני אוהד של גוש-אמונים ושל מטרותיהם, בעיקר כשזה מתבטא בהתיישבות, בגולן, בגוש-עציון וכו'. אני אוהד שלהם גם כשהם יוצאים להפגין נגד ההסדר. אני רק מצטער שלא עשו זאת בפברואר. אני גם חושב שגוש אמונים מסוגל לעשות הפגנות שאינן אלימות - כפי שהופיחו בהפגנה המרשימה ביותר שערכו, שהייתה הפגנה ללא אלימות. אני אומר כל זאת משום שאני שולל בתכלית כל אלימות, בין שהיא לובשת צורה של חדירה לביטחון של סגן רה"מ ובין שהיא לובשת צורה של שפיכת חול בפתח ביתה של ח"כ גאולה כהן. אלו אינן דרכים יעילות ולא משכנעות, אלא מזיקות ביותר. וכשאנחנו דנים בנושא זה של הפגנות ואלימות - אני חושב שאנחנו חייבים להסתייג מכל צורה של אלימות. זה חשוב בעיקר לקראת העתיד.

אני לא הלכתי לעודד את ההתיישבות במבטסיה, אבל הלכתי לצעדת השומרון, שהייתה אקט יפה, שהביע את דעתם של האנשים שרצו להראות את יחסם לנושא. אבל הפגנה שמחייבת להביא צבא או משטרה - איננה הפגנה שצריך להגיע אליה, גם אם הכוונה מלכתחילה הייתה להפגין ללא אלימות. ועובדה: הפרחים. אבל עובדה היא שבתוך המון כזה יש אנשים שמגיעים אליהם כל-כך טובים, והם שדוחפים את האחרים.

צדמה לי מאוד ההשוואה עם ההפגנות נגד השלטון הזר. רוסיה היא מטטר עויין ומחניק את הציונות, בעוד שהממשלה שלנו לפחות איננה חשודה על חוסר ציונות.

אני חושב שוועדת הפנים צריכה לתת את דעתה בנושא זה על תפקידם של הטלביזיה והרדיו. כל אימת שהטלביזיה מופיעה באירועים כאלה - היא מחממת את האוירה. הם פשוט לא מצלמים אם אינך עושה פעולה אלימה; עד שמתחילה האלימות לא מצלמים כלל. והדבר נעשה חמור מרגע לרגע. אני מציע שנזמין אלינו את אנשי הטלביזיה ונברר אתם מהו סדר הדברים כשיש אפשרות של הצגת אלימות. הטלביזיה היא מכשיר המדביר תחתיו את האנשים הכי צדיקים.

אני עוקב אחר עבודתה של המשטרה. אני רואה איך היא מתמסרת לתפקידה ואינה עוסקת בבעיות פוליטיות. כל הכבוד לאנשים כאלה שיש לנו. יש לנו משטרה טובה, הדואגת לכך שהמחנה יהיה בקי, והיא מטפלת בחריגים. משום כך אינני מבין את ח"כ ארידור שויבר בישיבה קודמת והציע להעמיד למשפט קציני משטרה על חריגה מתפקיד המשטרה היא חיל שיש לו חוקים משלו, והוא כפוף למשמעת הרבה יותר חמורה מכל אזרח אחר במדינה. ואם היו חריגות - צריך שהעניין ימוצה בתוך המשטרה. אם אזרח טוען ששוטר פלוני היכה אותו - יש לו זכות להגיש קובלנה נגד אותו שוטר, ולא לדרוש משר המשטרה שיעשה זאת. לשר המשטרה ביחד עם המפכ"ל יש דרך לטפל בחריגים, דרך שמעוגנת בחוק. ואכן, שמחתי לשמוע מהמפכ"ל שהוא מינה קצין חוקר.

לאחר שנגבה כל אלימות, אני מציע שנחכה לדו"ח של אותו קצין-חוקר ולמסקנות של המפכ"ל בעקבותיו, ורק לאחר מכן אני מציע שוועדת הפנים תחזור ותתכנס כדי לסכם. מכל מקום,

ד. קורן:

אני חושב שאין לתבוע שוטרים למשפט אזרחי. גם אם היו מעשים חריגים - ככלל אני סבור שאנחנו חייבים הרבה תודה למשטרה, ואני מאמין שהיא תדע למצות את כללי המשטעה לגבי המקרים החריגים, אם היו.

ג. אליעד:

אני אינני שלם עם כינוס הוועדה בנושא זה. אני חושב שזה היה מיותר, ורק איפשר המשך הדיבורים נגד המשטרה. עכ"פ, זה הרושם שנוצר, ובובריים כאלה הרושם הוא הקובע, והרושם כאן איננו טוב.

הוועדה הזאת הצטיינה תמיד בעמידה איתנה, אם כי לא עוורת, מאחורי המשטרה והאחריות המוטלת עליה. כל-כך הרבה עשינו כדי לבוא לעזרתה. חבל שלא הביאו לנו כאן את הציטטות מדברי חברים שדברו על החנהגות המשטרה בהפגנות קודמות, בעת ההפגנות של "הפנתרים" וכו'. האם המושג הזה של יחסי כוחות חל על עניני המשטרה? כשחמשים שוטרים עומדים מול אלפי מפגינים - האם אפשר לדרוש מכל שוטף שישאל את המפגין: "אתה מסכים לעלות למדרכה? - לא אכה אותך; אם לא - אדחף אותך?" יש כאן איזו דיספרופורציה. כשמבקשים ממפגינים להתפזר, חוזרים ומבקשים ודורשים ותובעים זאת פהם, והם אינם מתפזרים - מה פירוש "השתמשו בכוח"? האם ירו ברובים? עכ"פ, מי שמתחיל - הוא שצריך לשאת באחריות למלחמת-אחים אם תפתח.

אני חוזר אפוא ואומר: אינני חושב

שהיתה זו החלטה נכונה לכנס את הוועדה הזאת כשהרוחות עוד היו טורפות. האם זה מה שמגיע למשטרת ישראל כחנאי הלחץ בהם היא פועלת? האם אי-אפשר היה לחכות מספר שבועות, עד שהנושא יתקדר, ואולי להביא אותו לכאן דרך מליאת הכנסת? אני פונה אפוא ליור שיעשה מאמץ גדול מבחינת פרסום כדי שיהיה ברור שיש כאן הלך-רוח של חמיכה במשטרה, שיהיה ידוע שהמשטרה עשתה את המכסימום בחנאים הנתונים, גם אם נכון שפה ושם היו חריגות, משום שגם השוטרים איננו אוטומאט ששוקל במאזניים היכן ובאיזו עצמה תונחת האלה בשעת רתחה.

ולח"כ גאולה כהן אני רוצה לומר:

מי שישכב על הארץ - יוזז בכוח, וזוהי חובת המשטרה. מי שצד על הכנסת ואיננו נותן לאנשים לצאת ממנה - לועתי זוהי צושה וכלימה, ואני סבור שמשטרת ישראל לא קיימה את חובתה האזרחית כשלא פינתה את הבחורים הללו בכוח. באיזו מדינה אחרת היינו רואים שוטרים עומדים מול המפגינים ומנסים לדבר על לבם בשקט שיפנו את הכביש? לא ביקשו מהם להפסיק לצעוק או להפסיק להפגין, אלא רק שיפנו את הכביש - והם לא פינו, עד שפוננו בכוח. ולאחר כל זאת להגיד שהמשטרה השתמשה באלימות - זהו תיאור אכזרי של העובדות, זוהי הכפשת פניהם של אנשים שמסקיעים את כל כוחם במילוי תפקידם הקשה. דבר זה איננו מתיישב עם פטריוטיזם. והעובדה שהתכנסנו כאן פדי לדון באירועים שהיו בהקשר של החנהגות המשטרה גם היא איננה לטובה.

ח"כ ארידור הציע בישיבה קודמת להגיש

תביעה אזרחית נגד שוטרים. הייתי רוצה לראות משהו שמגיש תביעה כזאת. ח"כ ארידור טען שיהיו תביעות כספיות נגד שוטרים מצד אלה שראשיהם נפצחו. לדבר זה אין שחר מבחינה אזרחית, וצריך שחברי הוועדה ידעו זאת.

אני חוזר אפוא ומבקש שלא תורחב עוד

היריעה של הדיון הזה. אינני חושב שאנחנו מוסמכים להסיק מסקנות; הנושא לא הועבר אלינו ע"י מליאת הכנסת. החלפנו דעות, ובוה אני מציע שנסתפק.

לסיום, אני פונה בשאלתה לשר המשטרה,

בעקבות הדברים שנשמעו בתחילת הישיבה על מקרה חיים וייצמן: בזמנו הובעו דעות בדבר פרסום שמותיהם של שלושת הברואים בעקבות רצח הילד בירוחם, בפרט כשמשתמע מכך כאילו ערבים רצחו ילד יהודי וכו'. האין למשטרה כוח למנוע פרסום כזה? והרי רק ממנה יכול היה הפרסום לבוא. ושנית: האין מקום לתת פרסום שיבליט יותר את העובדה שהגדוואים הללו היו חפים מפשע?

שר המשטרה ש. הלל:

הפרסום על מעצר הגדוואים בחפרום נרגע שבאו לביהמ"ש לבקש הארכת מעצמם. אין לנו כל אפשרות למנוע זאת. היה אף מקרה שהמשטרה ביקשה פעם

שר המשטרה ש. הלל:

לא לפרטם שם של עציר, ביהמ"ש נענה לפנייה - ואח"כ "צפצפו" על החלטה. הפתרון יהיה רק בחוק בדבר אי-פרסום שמו של עציר עד להגשת כתב-אישום נגדו. היתה הצעת חוק כזאת בכנסת הקודמת, אבל ועדת החוקה רחמה אותה מכל וכל. אני שמח לציין שעכשיו יש הצעה חדשה מסוג זה, ואני מקווה שהיא סוף-סוף תתקבל.

היו"ר י. תמיר:

מר רוזוליו שלח לי פתק ובו הוא כותב שבעוד כ-10 ימים יגיש מר מרגלית את מסקנותיו בענין תלונה של אזרח נגד המשטרה. לקראת הישיבה הבאה שלנו נהיה אפוא מצויינים כבר במסקנות הללו. בישיבה הבאה אני עומד להציע ועוד מצומצמת בת חמישה חברים שתנסה לנסח המלצות מוסכמות.

לח"כ אליעד אני רוצה לומר: אתה טועה בהערכתך. אילו היה מתקיים בנושא זה דיון במליאת הכנסת - היתה קמה מהומה כזאת שאינני יודע לאן היינו מגיעים, גם מבחינת כבודה ויוקרתה של המשטרה וגם לגופו של ענין. מאידך, הדיון כאן בוועדה תרם לועתי תרומה נכבדה להרגעת הרוחות ולליבוץ הנושא.

ג.צ. קשת:

אני מבקש להכביס נימה שונה במקצת לדיון הזה. אבל לפני כן הייתי רוצה להשיב לראש עיריית ירושלים: אוי לירושלים אם היא תשתוק כשהארץ כולה גועשת וסוערת בדברים כאלה. ותדמיתה של ירושלים תהיה רעה מאד אם ישאלו במצב כזה: והיכן קולה של ירושלים? ומה שנוגע להפגנות של ערבים - הפגנה יהודית אף פעם לא עודדה הפגנות של ערבים.

מה מדאיג אותי בכל הענין הזה? שמישהו (ואני חושב שזה נעשה משני הצדדים) הכביס את המונח "המשטרה" לא אדבר עכשיו על יחסי להפגנות ועל יחסי למשטרה. לגופו של דבר: אם מישהו מתנהג בהפגנה כלשהי לא בסדר - צריך להעמיד אותו מישהו לדיון. אינני בעד זה ששר המשטרה יגיד: אני אנזוף בו משום שמישהו התלונן עליי. אני בעד זה שהשר יגיד: אני אחקור את התלונה. בסופו של דבר המשטרה משקפת חתך של הציבור הרגיל בארץ הזאת, ואנחנו יודעים איך מצביעים בארץ הזאת אנשים בשאלות כאלה. אנחנו עושים אפוא עוול למשטרה, אפילו מנקודת-ראות פוליטית-מפלגתית. כי ייתכן מאד שאותו שוטר שצעק למפגין "זה בלאו הכי לא יעזור לכם" היה דווקא חבר המפלגה שלי. ואם המשטרה מהווה חתך של הציבור הכללי במדינה - יש להניח שאותו גל של אלימות שפוקד את המדינה כולה פשה באותו יחס גם במשטרה.

יש אפוא מקרים חריגים. לא אדבר על אותם אלפי שוטרים שממלאים את תפקידם כראוי, גם בזמן הפגנות. מדובר באותם בודדים שהם חריגים. יחד עם זה, עובדה היא שאלפי המפגינים שהפגינו - פגעו בחמישה שוטרים, ואילו מהצד השני נפגעו 41 מפגינים. כמי שהיה בשעתו מומחה להפגנות אני רוצה לומר לכם: לא נורא. אף אחד לא הלך לבית-חולים, ואף אחד לא נשאר נכה. ה"גזלנות" לא היתה גוראה. אבל היו כאמור מקרים חריגים.

מהו "מקרה חריג"? מקרה חריג הוא שימוש בכוח במקום שאין צורך בו. בימים האחרונים קיבלתי מכתב מאדם שחזר גלילה מתמרון צבאי ונעצר בידי ארבעה שוטרים (לנושי אזרחית), שהיכו אותו ברחוב, היכו אותו במכונית, היכו אותו בבית-המעצר. עכשיו מתנהל נגדם חקירה רבנית, כשאדם נאצר - הוא כבר במעצר, ולא צריך עוד להכות אותו. בהפגנה, כשאדם כבר הופל והוא שוכב ואתה ממשיך להכות אותו כשהוא כבר שוכב - זהו שימוש מופרז בכוח. כשקצין מחליט שהוא צריך לשמש הדוגמה כיצד להכות - זהו שימוש מופרז בכוח. ועל זה מדובר, ולא על "המשטרה" ככלל. אין שום עימות בין מישהו ובין "המשטרה". אפילו עצורים במשטרה לא טענו את זה.

כל הענין התעדרר כאמור משום שאמרו "המשטרה" - ונדמה לי שהמונח הזה הופיע לראשונה בכלי-התקשורת. אני, כאדם שמכיר ומוקיר את עבודת המשטרה, מתקומם בגד כל מקרה של חריגה, נגד שימוש מופרז בכוח. ואני אומר: במקרה זה היו מקרים חריגים, וצריך לטפל בהם ולהעניש את האשמים, אם ישנם. והענין הזה של עימות של מישהו

ועדת הפנים ואיכות הסביבה
9.9.75

נ.צ. קשת:

עם המשטרה - אם אלה מפגינים או חברי כנסת מסיעות שונות - לא צריך להתעורר כלל. אין שום עיסות עם המשטרה. מאידך, בדיקת המקרים הללו צריכה להיות יסודית ביותר. ושר המשטרה יודע על מקרה של בידקה ע"י המשטרה שאני אינני שלם אתה. משום שבמקום כלשהו יכולה להתעורר ההרגשה: אם תוקפים את המשטרה ככלל, ואין אלה רק שוטרים בודדים שחרגו מתפקידם - המשטרה כמשטרה צריכה להתגונן, ודבר זה עלול לפגוע בה עצמה.

אני רוצה לברך את יו"ר הוועדה על כינוס הוועדה בנושא זה. אני מברך את סיעת הליכוד שבידה היו 30 חתימות והיא החליטה לא להשתמש בהן לכינוס הכנסת.

אל נא נחלק את העם הזה לשניים, לאלה שמשתמשים באלימות ולא להם שהם נגד אלימות. כבר שמענו על אנשים מהצד השני שפרצו לחוותו של אריק שרון או שפכו חול ליד ביתה של ח'כ גאולה כהן. יכולות להיות הפגנות שקטות, גם גדולות, וכבר היינו עדים להן. דרוש אפוא שכל-ישר והגיון. אני אומר לכל מפגיין: אם אתה הולך להפגין - אתה מסתכן, ואל תבוא אח'כ לבנות אם קיבלת מכה. אם היכו אותך כשכבר לא היה צריך - אני אומר לכל שוטר: אתה מסתכן אם אתה מרים את ידך במקום שלא צריך.

חתימים עוד ישיבה אחת של הוועדה בנושא זה. עד אז אני מאחל לכולם

היו"ר י. חמיר:

מועדים לשמחה וגמר חתימה טובה.

(הישיבה ננעלה ב-13.00)